

HISTORISCH GENOOTSCHAP ROTTERODAMUM

Jaarverslag Historisch Genootschap Rotterdamum 2020

Door Tim de Haan, secretaris
met medewerking van Judith van Gilst en Jeanette Bronts

Introductie

Het Historisch Genootschap Rotterdamum is in 1947 opgericht met het doel de belangstelling voor de geschiedenis van Rotterdam en omgeving te bevorderen.

Roterodamum zet zich met grote toewijding in voor het behoud van het Rotterdams monumentaal erfgoed en voor de geschiedenis van de stad. Dat gebeurt aan de hand van lezingen, excursies en het zoeken naar historische verbanden met de actualiteit. Normaliter ontmoeten we elkaar op interessante plekken in de stad of in de regio. Roterodamum publiceert drie keer per jaar het magazine 'Kroniek', verstuurt digitale nieuwsbrieven, geeft het 'Essay Roterodamum' uit en documenteert de stad in het 'Rotterdams Jaarboekje'.

Daarnaast zijn er een aantal dochterinstellingen die zorgdragen voor alle activiteiten onder de paraplu van Roterodamum: van prijzen tot publicaties en van een universitaire leerstoel tot een monumentencommissie.

In 2018 heeft het bestuur van Roterodamum in opmaat naar het 75-jarig bestaan in 2022 een toekomstvisie opgesteld. Uitgangspunt is dat het verleden van fundamenteel belang is voor nieuwe ontwikkelingen: zonder verleden geen toekomst.

In 2020 gaf het bestuur de plannen verder vorm. De huisstijl van Roterodamum is vernieuwd. De redactieformule en vormgeving van het magazine 'Kroniek' en de digitale Roterodamum nieuwsbrief zijn opnieuw vormgegeven. In januari 2020 is de nieuwe Roterodamum website gelanceerd tijdens een Roterodamum Café in Boekhandel Donner.

Corona

Het jaar 2020 begon zoals gebruikelijk maar kreeg al spoedig een bijzondere wending door de wereldwijde uitbraak van het coronavirus. De maatregelen leidden tot het uitstellen en uiteindelijk afgelasten van een flink aantal fysieke bijeenkomsten, zoals Roterodamum Cafés en excursies. Ook de Algemene Ledenvergadering is enkele malen uitgesteld. Uiteindelijk vond de ALV eind oktober 2020 plaats in hybride vorm. Het bestuur fysiek maar op gepaste afstand aanwezig op het SS Rotterdam, terwijl de leden digitaal meevergaderden via Zoom.

De quarantaine-inrichting op Heijlplaat, foto Stadsarchief Rotterdam

Bestuur

Tijdens de ALV heeft voorzitter Frank Roos het stokje overgedragen aan de nieuwe voorzitter Ton Wesselink. Daarnaast trad Emile Hermans als penningmeester terug uit het bestuur, Ingrid de Jager volgde hem (ad interim) op.

De algemene ledenvergadering vanaf het SS Rotterdam, de leden in Zoom

Financiën

Over 2020 heeft Roterodamum mede met het oog op de toekomstvisie enige extra uitgaven en investeringen gedaan. Hierdoor heeft er een overbesteding van € 15.000 plaatsgevonden. De financiële verantwoording voor 2020 vindt u op www.rotterdamum.nl

Roterodamum Cafés

Het eerste Roterodamum Café vanuit het nieuw theater in boekhandel Donner was op 16 januari 2020. Na een optreden van Kleinkoor Klaas, ging Bram Oosterwijk uitgebreid in op het leven en de werken van stadstekenaar Gerrit Groenwegen (1754-1826). Ook werd de nieuw vormgegeven Roterodamum website officieel gelanceerd.

Het eerste Roterodamum Café van 2020, in Donner met Bram Oosterwijk

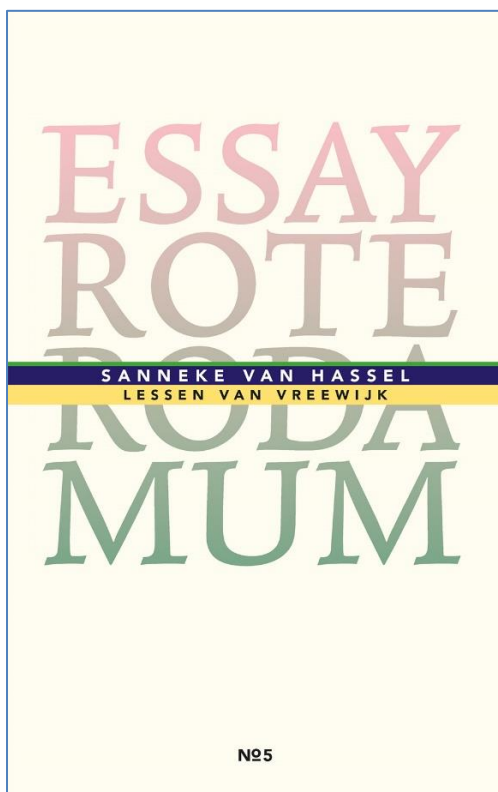
Op 19 maart en 16 april waren er ook al Roterodamum Cafés gepland maar door de coronamaatregelen zijn deze fysieke bijeenkomsten geannuleerd. Op 18 juni organiseerde Roterodamum haar eerste digitale Roterodamum Café. Onderwerp was de tentoonstelling 'Leeuwen op de Coolsingel, ongelofelijke verhalen uit de oorlog' in Museum Rotterdam. De ervaring en routine voor zulke digitale evenementen was destijds nog onvoldoende waardoor de bijeenkomst helaas door technische problemen voortijdig beëindigd moest worden.

Publicaties van Roterodamum

In dit bijzondere jaar ontvingen de leden niet drie, maar vier keer het magazine van Roterodamum, de Kroniek. Begin maart, tijdens de Boekenweek, verscheen een themanummer over Rotterdamse historische boeken. Het meinumner was helemaal gewijd aan verhalen over de bevrijding van Rotterdam op 5 mei 1945. Het nummer bevatte ook een bijzonder verhaal van de Engelse Eileen Herring, die als lid van het Vrouwen Hulpkorps achter de geallieerde troepen aan als een van de eersten de ontredderde en uitgehongerde bevolking te hulp kwam. In de kroniek die in oktober verscheen - de maand van de geschiedenis - werd aandacht besteed aan het thema Oost en West. In december werd het jaar afgesloten met een extra kerstnummer waarin o.a. een interview met de nieuwe voorzitter Ton Wesselink.

De nieuwsbrief verschijnt 8 x per jaar en is ook beschikbaar voor niet-leden.

Uiteraard verschenen ook in 2020 het 'Rotterdamse Jaarboekje', de digitale nieuwsbrief plus het 'Essay Roterodamum'. 'Lessen van Vreewijk' door Sanneke van Hassel was alweer het vijfde deel in de reeks 'Essay Roterodamum'. Tegen de achtergrond van haar familiegeschiedenis schetst zij een beeld van Tuindorp Vreewijk.

De omslag van Essay Roterodamum no. 5

Begin 2020 is het overzicht van de Stichting Historische Publicaties Rotterdam zichtbaar geworden op de nieuwe website van Rotterdam. In de database zijn tweehonderd belangwekkende boeken verzameld met onderwerpen die verband houden met de geschiedenis van Rotterdam. Op <https://roterodamum-publicaties.nl> zijn alle 200 publicaties die in veertig jaar van het Rotterdam keurmerk zijn voorzien in te zien en na te slaan.

Jaarboekje

De presentatie van het Rotterdams Jaarboekje 2020 gebeurde ook online. Door de coronamaatregelen was het niet mogelijk het Rotterdams Jaarboekje fysiek te presenteren en te overhandigen. Hoofdredacteur en stadsarchivaris Jantje Steenhuis lichtte de onderwerpen uit het Jaarboekje toe. Onder moderatie van Paul van de Laar werd een aantal auteurs van artikelen in het jaarboekje bevestigd over de inhoud van hun bijdrage. Onder andere Wilma van Giersbergen, Judith Gussenhoven, Aad Koster en Jan van den Noort spraken over verschillende geschiedenissen van de stad. Tot slot sprak Lofti El Hamidi een column uit gebaseerd op zijn essay: Rotterdam, omarm de migrant!

Monumenten en Monumentenschildje

Rotterdam is via de Monumentencommissie nauw betrokken bij het instandhouden en zichtbaar maken van de historie in de stad. Als grootste Rotterdamse erfgoedpartij is Rotterdam, soms in samenspraak met andere erfgoedpartijen, gesprekspartner van de gemeente. Rotterdam heeft zowel januari als in december 2020 erfgoedoverleg gehad met wethouder Kasmi. Er is frequent contact geweest met de gemeenteraad.

Voor herplaatsing van de 'Bijenkorfsteen' (beeldengroep) werd in februari een mijlpaal bereikt: de locatie voor herplaatsing van de Bijenkorf Beeldengroep op de vernieuwde Coolsingel is formeel vastgesteld, waarmee de raadsbrede motie uit 2018 over de Bijenkorf gedenksteen door het college van B en W is afgedaan. In de zomer ontwierp Jan Konings een sokkel in nauwe samenwerking met het Centrum voor Beeldende Kunst en het cluster Stadsontwikkeling van de gemeente Rotterdam. Met het restauratiebedrijf Meesters In is het voorstel technisch uitgewerkt en begroot. In 2021 staat fondsenwerving en definitieve herplaatsing op de Coolsingel op de planning.

De Bijenkorfsteen wordt verplaatst voor restauratie

Voor de 'Van Citterssteen' is in 2020 in Delfshaven een alternatieve plek gezocht en die is gevonden aan de Piet Heynstraat.

In april 2020 werd 'het ensemble Voorduin'(Jagershuis) te Hoek van Holland op voordracht formeel aangewezen als Gemeentelijk Monument. Het maakt onderdeel uit van de Atlantikwall uit WO2.

Het Jagershuis, onderdeel van de Atlantikwall is in 2020 officieel gemeentelijk monument geworden

In mei 2020 heeft Rotterdam een verzoek ingediend om het boerderijencomplex Vredebest aan de 's-Gravenweg 344 als gemeentelijk monument aan te wijzen. De formele monumentenstatus is door vertraging nog niet toegekend.

Veel aandacht is uitgegaan naar behoud van waardevolle sociale woningbouw (Oost-Sidelinge, Wiekstraat, Fazantstraat). Helaas is deze categorie uiterst kwetsbaar voor sloop. Rotterdam heeft een meer structurele aanpak voorgesteld om overhaaste plannen te voorkomen, waarop een toezegging van de wethouder is gekomen.

Voor het behoud van monumenten in het historisch stadsbeeld is een goede erfgoedverordening essentieel. In 2020 is een belangrijk deel van deze nieuwe verordening behandeld. Op verschillende momenten is Rotterdam zowel in overleg met de gemeenteraad als afzonderlijk met de wethouder hierop aangehaakt. Bijstellingen en amenderingen om sloop beter te kunnen afwegen, zijn in de nieuwe verordening verwerkt. De vertaling van cultuurhistorische waarden in bestemmingsplannen zal onze aandacht blijven houden.

Monumentenschildje

Het Rotterdamse gemeentelijke monumentenbeleid is gericht op het behoud en herstel van reeds geregistreerde (rijks/gemeentelijke) monumenten. De Monumentencommissie van Rotterdam steunt dit beleid van harte. De monumentencommissie heeft oog voor particuliere eigenaren die hun best doen om hun pand in oude luister te herstellen. Jaarlijks draagt zij een eigenaar/bewoners of gebruikers van een goed onderhouden of gerestaureerd pand voor met de erkenning met de Rotterdam-plaquette.

Redding gevelpaneel 'Uw adres is het wonder'

De Noordmolenstraat 76-78 met de bijzondere gevelplaat 'Uw adres is het wonder'

In 2020 werd het pand Noordmolenstraat 76-78 gekozen om het schildje en oorkonde te ontvangen. Roterodamum heeft voor dit pand de monumentenstatus aangevraagd. Hier is sprake van een bijzondere inspanning die gepleegd is om de bij verbouwingswerkzaamheden de tevoorschijn gekomen gevelpaneel 'Uw adres is het Wonder', een van de weinig tastbare overblijfselen van joodse inwoners, de familie de Winter, uit de oorlogsjaren - te behouden, te restaureren en terug te plaatsen. De uitreiking van het schildje is uitgesteld naar 2021.

In april 2020 is Johan Okkema overleden. Tot enkele maanden daarvoor nog lid van de Monumentencommissie en sinds 1965 lid van Roterodamum. Wij herinneren Johan als een gepassioneerd Rotterdammer, altijd uitstekend op de hoogte, opbouwend kritisch en alert, en bovenal een aimabel collega.

Leerstoel

In september 2020 is de termijn voor de bijzondere Leerstoel Roterodamum 'Geschiedenis van Rotterdam' aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, tegenwoordig de Erasmus School of History, Culture and Communications, met hoogleraar Paul van de Laar met vier jaar verlengd. Gezien de nadruk die Rotterdam legt op een inclusieve en diverse stad – onderwerpen die ook centraal staan in strategienota van de Erasmus Universiteit – zal daar ook veel nadruk op liggen. Dat is al tot uiting gekomen in de publicaties over het slavernij- en koloniale verleden van Rotterdam, maar ook aan de voorbereidingen voor een publieksboek (samen met collega Peter Scholten van de EUR) met als werktitel de Echte Rotterdammer komt van buiten. Vanwege corona liep het schrijven van dit boek wat vertraging op, maar het is de bedoeling dat het boek in 2021 uitkomt.

Ook moest vanwege corona het onderwijs overwegend online plaatsvinden. Vooral voor de internationale studenten die zich voor het keuzevak over de geschiedenis van Rotterdam aan wilden melden was dat lastig. Je komt naar Rotterdam voor studie en om de stad te leren kennen en dat moet dan vanuit huis; soms ook in een andere tijdzone. Het onderwijs kon nog doorgaan maar vrijwel alle lezingen, voordrachten moesten worden afgezegd.

Nog net voor de lockdown is een conferentie georganiseerd over Pleasurescape, het project waarover eerder in de Kroniek (nr 22) werd bericht. Een mooie vergelijkende studie naar het uitgaansleven in Rotterdam, Gotenburg, Barcelona en Hamburg. Het Rotterdamonderzoek wordt uitgevoerd door Vincent Baptist, die hier in 2022 op hoopt te promoveren. Hilde Sennema heeft in 2020 goede voortgang geboekt met haar proefschrift, 'Towards a World Port City: the rebuilding of Rotterdam (1930-1970) through policies, networks, and narratives'. In 2021 verwacht zij het manuscript af te ronden. Het bijzondere van dit boek is dat hierin een belangrijke plaats is ingeruimd voor Jan Backx, over wie zij in het Rotterdams Jaarboekje heeft gepubliceerd. Hij is een van de interessantste havenbaronnen die ten onrechte in de schaduw verkeert van de andere grote mannen van de wederopbouw.

De leerstoel is ook nauw verbonden met het nieuwe instituut PortCityFutures, een interdisciplinaire onderzoeksgroep geleid door Carola Hein van TU Delft, dat het afgelopen jaar zeer actief is geweest (<https://www.portcityfutures.nl/home>). Het team richt zich op de vraagstukken betreffende de grote transformaties waar een havenstad als Rotterdam voor staat. Men probeert de historische ontwikkeling te verankeren in onderzoek over toekomstscenario's voor de Rotterdamse havenregio. Een voorbeeld van de aanpak is terug

te zien in de publicatie 'The Separation of Ports from Cities: The Case of Rotterdam' (samen met Carola Hein), in: Angela Carpenter and Rodrigo Lozano (eds.) European Port Cities. Moving Towards More Sustainable Sea Transport Hubs (Springer 2020).

Bent u ook trots op Rotterdam en geïnteresseerd in het verleden van de stad en voor het behoud van het Rotterdams monumentaal erfgoed? Volg Roterodamum dan ook op [Instagram](#), Facebook of Twitter.